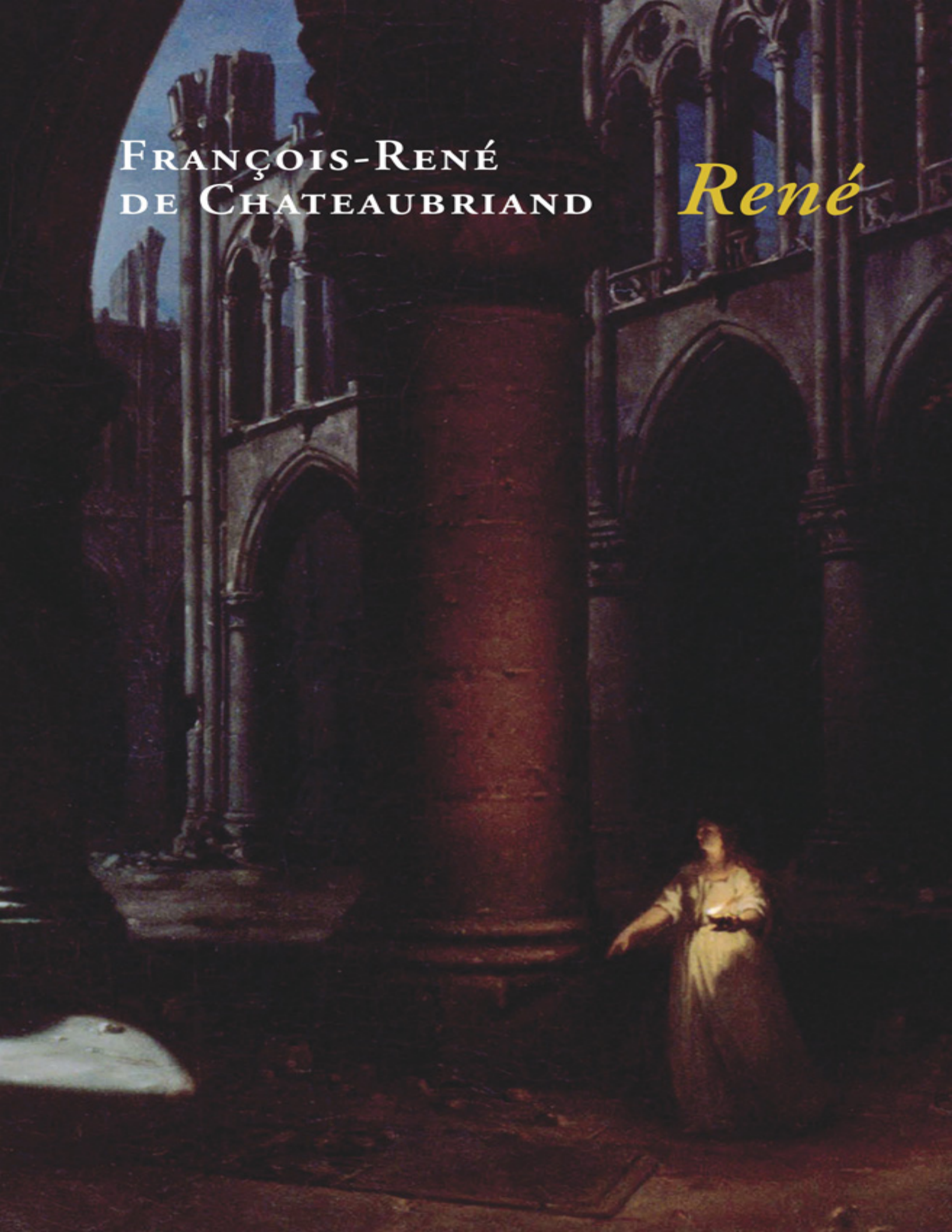


FRANÇOIS-RENÉ  
DE CHATEAUBRIAND

*René*



# Sisällys

Suomentajan esipuhe

François-René de Chateaubriand: *René*

Selityksiä

## René ja vuosisadan suloinen sairaus

”Mitä pidemmälle kansakunnat etenevät sivistyksen tiellä, sitä yleisemmäksi tunteiden häilyvyys tulee. Silloin nimittäin tapahtuu jotakin hyvin surullista: silmiemme edessä oleva esikuvien paljous sekä ihmistä ja hänen sisintään käsittelevien kirjojen runsaus tekevät ihmisistä neuvokkaita ilman kokemuksen koulua. Pääsemme eroon harhakuvistamme nauttimatta niistä koskaan; halut jäävät, vaikka illuusiot haihtuvat. Mielikuvitus on vilkas, runsas ja ihmeellinen, mutta elämä köyhää, hedelmätöntä, hohdotonta. Tällainen ihminen elää autiossa maailmassa sydän pakahduttavan täytenä. Vaikka hän ei ole kokenut mitään, hän on jo pettynyt kaikkeen.”

Kirjailija ja poliitikko François-René de Chateaubriand (1768–1848) julkaisi nuo virkkeet intohimoisessa apologiassaan *Le Génie du christianisme* (”Kristinuskon henki”) vuonna 1802, juuri kun kirkollista elämää oltiin palauttamassa Ranskaan vallankumousvuosien jälkeen.

Teoksessa oli myös kaksi lyhyttä fiktiivistä lukua, *Atala* ja *René*, joista tuli ranskalaisen romantiikan perustekstejä, vaikka niiden piti vain havainnollistaa eräitä filosofisia aiheita.

*Atalassa* (Faros-kustannus 2003) intiaanivanhus Chactas kertoo eurooppalaiselle nuorukaiselle Renéille nuoruutensa seikkailusta kristityn Atala-nimisen intiaaninaisen kanssa. Kertomuksen sentimentaalinen huipentuma on Atalan hautaus: ”Kuinka paljon olinkaan toivonut saavani sijata hänelle toisenlaisen vuoteen!” *Atalassa* ylistetään kristillisen kuoleman kauneutta.

*René* sen sijaan kuvaa "tunteiden häilyvyyden" (*le vague des passions*) syntiä: yksinolo ja haaveilu ovat pahasta, jos niiden avulla ei pyritä lähemmäs Jumalaa.

"Tekijä käy kirjassaan myös erästä tämän ajan nuorten erhettä vastaan, erhettä, joka johtaa suoraan itsemurhaan", Chateaubriand selitti kirjoituksessaan *La Défense du Génie du christianisme* ("Kristinuskon hengen puolustus", 1803), joka liitettiin teoksen uusiin painoksiin ja jota hän myös lainasi *Atalan* ja *Renén* yhteisniteen esipuheessa (1805). "Ensimmäisenä J.-J. Rousseau esitteli meille nämä tuhoisat ja paheelliset haavemaailmat. Eristäytyessään muista ihmisistä ja antautuessaan kuvitelmiin Rousseau onnistui uskottelemaan lukemattomille nuorille, että on hienoa heittäytyä elämän häilyvyyteen. Seuraavaksi antoi Werther-romaani näiden myrkyllisten siementen itää. 'Kristinuskon hengen' tekijä, joka katsoi välttämättömäksi sijoittaa apologiansa kehyksiin myös joitakin mielikuvitukseen vetoavia jaksoja, puolestaan halusi paljastaa tämän uuden paheen lajin ja kuvata niitä surullisia seurauksia, joita ylettömällä yksinäisyyteen kiintymisellä on. Entisaikaan luostareissa oli turvapaikkoja näille syvämietteisille sieluille, joita luonto ankarasti kutsuu mietiskelemään. Jumalan läheltä he saivat sisältöä sisäiseen tyhjyyteensä ja usein myös tilaisuuden harjoittaa harvinaislaatuista, jaloja hyveitä. Mutta luostareiden hävittäminen ja epäuskon yleistyminen ovat väistämättä johtamassa siihen, että joukossamme alkaa olla yhä enemmän (Englannissa niin on jo tapahtunut) näitä yksineläjiä, yhtä tunteellisia kuin filosofisiakin, jotka eivät kykene kieltäytymään tämän ajan paheista eivätkä myöskään tuntemaan omaa aikaansa läheiseksi; jotka erehtyvät pitämään ihmisten vihaamista korkeana henkisyytensä ja torjuvat kaikki Jumalan ja ihmisten asettamat velvollisuudet, vetäytyvät jonnekin ravitsemaan itseään toinen toistaan joutavammilla houreilla ja vajoavat yhä syvemmälle pöyhkeään ihmisvihaan, joka saattaa heidät joko hulluuteen tai kuolemaan."

Chateaubriandin viesti on siis sama, jota modernilla ajalla on sukupolvi sukupolvelta toisteltu; nuoriso on ollut levotonta, tyytymätöntä ja onnetonta nyt jo ainakin kahden vuosisadan ajan. Mutta Chateaubriand sentään esitti nuhtelunsa ensimmäisenä, eikä silloin alle 40-vuotiaan varakreivin vilpittömyyttä tarvitse epäillä. Hän suhtautui kaihoisasti vallankumousta edeltäneeseen Ranskaan, jossa oli elänyt omat nuoruusvuotensa ja joka vielä kunnioitti "lakejaan, uskontoaan ja vainajiaan". Hänen innoittajansa olivat valistusfilosofeja (varsinkin Rousseau oli tärkeä) mutta 1790-luvulla hän alkoi kääntyä pois näiden vaikutuksesta ja hakea tukea syntymäuskostaan (tietävästi Julie-sisaren kuolema vuonna 1799 antoi ratkaisevan sysäyksen hänen "kääntymykselleen").

Katolisena reaktionaristina hän ei silti ollut dogmaattinen; hänen uskonnollisuutensa on jännitteistä, "ongelma" itsessään. *Renéssä* hän kuvaa "tunteiden häilyvyyttä" ja synkkämielisyyden syntiä tarkasti ja tuskaisen innoittuneesti - vain tuomitukseen sen jyrkästi lopussa. Toisin sanoen hän ei lainkaan kuvaa hyveen ihanuutta, jota hän puolustaa, vaan ainoastaan paheen hirveyttä, jota hän vastustaa. Tämä on kirjallisesti painava valinta, ja ennen kaikkea tämä erikoispiirre, tämä jännitteisyys teki hänestä esikuvan uuden vuosisadan nuorille romantikoille, jotka kärsivät juuri "tunteiden häilyvyydestä". Chateaubriand oli heidän ankara pappinsa - ja suvereeni runoilijansa. Melkein kaikki ranskalaiset romantikot olivat Chateaubriand-faneja. Théophile Gautier kutsui häntä "modernin melankolian keksijäksi" ja Charles Baudelaire "kirjallisen dandyismin isäksi". Chateaubriand siirsi ranskalaisen proosan ihannetta pois taloudellisesta klassismista kohti tuhlailevaa romantiikkaa ja proosarunoutta. Myös Gustave Flaubert, jota kirjallisuushistorioissa usein pidetään realistin perikuvana, oli Chateaubriandin ihailija.

Päinvastoin kuin Chateaubriand oli toivonut, Renéstä tuli uusi Werther, mutta ristiriitajensa vuoksi uusi esikuva oli